

הכשרתי מקצת נזקו 34.

1. בבא קמא י. "תנו רבנן הכשרתי" עד י: "ותו ליכא והא איכא הא דתניא הכוהו עשרה"

תנו רבנן: הכשרתי מקצת נזקו - חבתי בתשלומי נזקו כהכשר כל נזקו, כיצד? החופר בור תשעה, ובא אחר והשלימו לעשרה - האחרון חייב. ודלא כרבי, דתניא: החופר בור תשעה, ובא אחר והשלימו לעשרה - אחרון חייב; רבי אומר: אחר אחרון למיתה, אחר שניהם לנזקין. רב פפא אמר: למיתה, ודברי הכל. איכא דאמרי: לימא דלא כרבי! אמר רב פפא: למיתה, ודברי הכל. מתקיף לה רבי זירא: ותו ליכא? והא איכא: מסר שורו לחמשה בני אדם, ופשע בו אחד מהן והזיק - חייב! היכי דמי? אילימא דבלאו איהו לא הוה מינטר, פשיטא דאיהו קעביד! אלא דבלאו איהו נמי מינטר, מאי קעביד. מתקיף לה רב ששת והא איכא: מרבה בחבילה! היכי דמי? אי דבלאו איהו לא אזלא, פשיטא! אלא דבלאו איהו אזלא, מאי קא עביד. מתקיף לה רב פפא, והא איכא הא דתניא: ה' שישבו על ספסל אחד ולא שברוהו, ובא אחד וישב עליו ושברו - האחרון חייב, ואמר רב פפא: כגון פפא בר אבא! היכי דמי? אילימא דבלאו איהו לא איתבר, פשיטא! אלא דבלאו איהו נמי איתבר, מאי קעביד. סוף סוף מתניתא היכא מתרצא? לא צריכא, דבלאו איהו הוי מיתבר בתרי שעי, והשתא איתבר בחדא שעה, דאמרי ליה: אי לאו את, הוי יתבינן טפי פורתא וקיימין. ולימא להו: אי לאו אתון, בדידי לא הוה מיתבר! לא צריכא, דבהדי דסמיך בהו תבר. פשיטא! מהו דתימא כחו לאו כגופו דמי, קמ"ל דכחו כגופו דמי, דכל היכא דגופו תבר, כחו נמי תבר.

2. בבא קמא נא. "מאי רבי ומאי רבנן" עד "והאי והמת", "ת"ר אחד בחופר" עד נא: "אמר רבא הניח אבן"

מאי רבי ומאי רבנן! דתניא: אחד החופר בור תשעה, ובא אחר והשלימה לעשרה - האחרון חייב; רבי אומר: אחר אחרון למיתה, ואחר שניהם לנזקין. מאי טעמא דרבנן? דאמר קרא: גכי יפתח וכי יכרה, אם על פתיחה חייב, על כרייה לא כל שכן! אלא, להביא כורה אחר כורה שסילק מעשה ראשון. ורבי? אמר לך: הנהו מיצרך צריכי, כדאמרינן. ורבנן נמי מיצרך צריכי! אלא היינו טעמא דרבנן, אמר קרא: כי יכרה איש בור, אחד ולא שנים. ורבי? ההוא מיבעי ליה: כי יכרה איש בור - ולא שור בור. ורבנן? תרי איש בור כתיבי. ורבי? אידי דכתב האי כתב האי. וממאי דלחיובי בתרא? דלמא לחיובי קמא! לא סלקא דעתך, דאמר קרא: דוהמת יהיה לו, ההוא דקא עביד מיתה.

ת"ר: אחד החופר בור עשרה, ובא אחר והשלימה לכ', ובא אחר והשלימה לשלשים - כולן חייבין. ורמינהו: אחד החופר בור עשרה, ובא אחר וסייד וכייד - האחרון חייב, לימא, הא רבי, הא רבנן! אמר רב זביד: הא והא רבנן, עד כאן לא קאמרי רבנן אחרון חייב - אלא היכא דלא עבד קמא שיעור מיתה, אבל היכא דעבד קמא שיעור מיתה, אפילו רבנן מודו דכולן חייבין. והא סייד וכייד, דקא עבד קמא שיעור מיתה, וקתני: אחרון חייב! אמרי: התם שלא היה בו הבל למיתה, ובא אחר והוסיף בה הבל למיתה. איכא דאמרי, אמר רב זביד: הא והא רבי, הך דקתני כולן חייבין - שפיר, הא דקתני אחרון חייב - כגון שלא היה בו הבל לא למיתה ולא לנזקין, ובא אחר והוסיף בו הבל בין למיתה בין לנזקין.

3. רמב"ם הלכות נזקי ממון יב:יב

החופר בור עמוק עשרה טפחים ובא אחר והשלימו לעשרים ובא שלישי והשלימו לשלשים כולן חייבין, חפר הראשון פחות מעשרה אפילו טפח ובא האחרון והשלימו לעשרה בין שחפר בו טפח או שהגביה בנין על שפתו טפח זה האחרון חייב, סתם טפח שהוסיף או שסתר טפח שבנה הרי זה ספק אם כבר נסתלקו מעשה הראשון או עדיין לא נסתלקו.

4. פסקי הרי"ד בבא קמא נא. ד"ה מתני' בור של שני שותפין "ורבנן סברי מצי למימר" עד סוף דבריו נא: ד"ה ת"ר אחד חפר

ורבנן סברי מצי למימ' ליה אילולי זה הטפה שכרית והעמקתה לא היה ניזוק הילכך אחרון חייב גם בנזקי. וקימ' לן דיחיד ורבים הלכה כרבים, דהלכה כר' מחברו ולא מחבריו.

אמ' רבא הניח אבן על פי הבור והשלימ' לעשרה באנו למחלוקת ר' ורבנן, פשיטא, מהו דתימ' בתרא מיחייב דכי קא מיית בדידיה קא מיית, אבל האי דכי קא מיית לאו בדידיה קא מיית אימ' לא קמ"ל.

בעי רבא טח טפחו וסילק אבנו מהו, מאי דעבד סלקיה, או דילמ' הרי סילק מעשה ראשון תיקו. וכל תיקו דמונא לא מפקינן ממונא מחזקת מריה, אם כן שניהן פטורין, דראשון אמ' נסתלקו מעשיי וכול' בירא בחזקת שיני קאי, ושיני אמ' מאי דעבדי שקלית ליה ובירא בחזקת ראשון קאי לנזקין.

5. תוס' בבא קמא נא. ד"ה האחרון, ד"ה בור

האחרון חייב - דוקא הוא בשביל שחידש מיתה שלא היה מתחילה אבל ראשון ח' וזה ט' כולם חייבין בנזקין כמו זה י' וזה עשרים.

בור י' ובא אחר והשלימו לעשרים - והוא הדין לי"א למאי דפריך עלה מסייד וכייד ומשני הא רבי והא רבנן.

6. שיטה מקובצת בבא קמא נא. ד"ה אבל הרא"ה ז"ל כתב וז"ל אחד חופר בור

אבל הרא"ה ז"ל כתב וז"ל: אחד חופר בור תשעה ובא אחר והשלימו לעשרה פירוש והוא הדין חופר בור שמונה ובא אחר והשלימו לתשעה אחרון בלבד חייב בנזקין אבל החופר בור עשרה ובא אחר והוסיף שנים או שלשה טפחים לא עבד ולא כלום וקמא חייב דעבד ביה שיעור בין למיתה בין לנזקין אבל ודאי החופר בור עשרה ובא אחר והשלימה לעשרים ובא אחר והשלימה לשלושים כלם חייבין. ע"כ. וגם התוספות והרשב"א ז"ל והרא"ש ז"ל חולקים על הרא"ה ז"ל.

7. תוס' בבא קמא י: ד"ה מאי

מאי קעביד - בכולה שמעתין צ"ל מאי קעביד טפי מאחריני וישלם כל אחד חלקו ואין לומר דליפטר דתניא פרק הפרה (לקמן נא). אחד החוקק בור לי' ובא אחר והשלימו לעשרים ובא אחר והשלימו לשלשים כולם חייבין אע"ג דבלאו איהו הוה מתה מיהו בזה צריך לדקדק וכי בשביל שהשליך איש עץ בתוך אש גדולה יתחייב הא לא דמי אלא לאחד שחופר בור י' ובא אחר והשלימו לי"א.

8. קצות רצט:א

(א) ואם הפקיד אצל שנים הוי כהלוה לשנים. כתב בתשובת רמ"א סי' כ"ז ז"ל, שני שומרים שקיבלו שמירה ביחד לא אמרינן דהוי אחד ערב בעד חברו, ואע"ג דכתב המגיד משנה פרק כ"ה ממלוה (ה"ט) בשם הרמב"ן (ב"מ לד, ב ד"ה שותפין) דאם הפקיד גבי שנים דינו כהלוה לשנים, (סבירא ליה) [י"ל] דהרמב"ן לא מיירי בסתם פקדון אלא מיירי דהתנה בהדיהו בפירוש וכמו ששינוי (ב"מ צד, א) מתנה שומר חנם להיות כשואל וכו', וראיה מהא דאיתא פ"ק דב"ק (י, א) מסר שורו לחמשה בני אדם דאמרינן אם סילק אחד עצמו מן השמירה הנשארים חייבים כמ"ש שם הרא"ש (סי' ט), ולא מצינו שיחייבו זה שנסתלק מטעם שנתערב בעד חברו עכ"ל. ומדברי הרמ"א כאן ובריש סימן ע"ז בשנים שקבלו פקדון ביחד דכתב בסתמא דהו"ל דין ערב כמו בשנים שלוו יחד, משמע דאפילו בסתמא נעשו ערבין וא"כ תיקשי הך דמסר שורו לחמשה בני אדם. ובש"ך ריש סימן ע"ז (סק"א) כתב דהך דפ"ק דב"ק במסר שורו כו' לא מיירי מדין ערב אלא מדין מזיק ממש ואין ה"נ דחייב מדין ערב ע"ש. אלא דא"כ לא הו"ל לטור וש"ע בסימן שצ"ו (סעיף ז') לסתום במסר שורו כו' דאם פשע אחד מהם זה שפשע בשמירתו חייב, ולא זכרו לחייב חברו מדין ערב.

והנראה לענ"ד דלא קשה מידי, דהתם ריש פ"ק דב"ק (ט, ב) בהא דתנא הכשרתי במקצת נזקו חבתי בתשלומי נזקו כהכשר כל נזקו, ומיקי לה בחופר בור תשעה ובא אחר והשלימו לעשרה, ופריך ותו ליכא והא איכא נמי מסר שורו לחמשה בני אדם ופשע אחד מהם ויצא והזיק חייב, ומשני היכי דמי אילימא דבלאו איהו לא מינטר פשיטא, אלא דבלאו איהו נמי מינטר מאי קעביד, ומפרש הרא"ש מאי קעביד ואינו חייב אלא בחלקו. והתם ודאי כיון דמיירי דפשע אחד מהם ויצא השור והזיק לאחרים אינו חייב אלא בחלקו, דאע"ג דשנים שקבלו פקדון ביחד הו"ל ערבים, היינו למפקיד אבל לעלמא אין בו דין ערבות, וכיון דחבתי בתשלומי נזקו כהכשר כל נזקו היינו בהזיק לאחרים אין בזה דין ערבות, ואם הוזק השור הוא דאית ביה דין ערבות לבעל הפקדון אבל הזיק לאחרים אינו חייב אלא בחלקו. וכיון דדעת השו"ע והרמ"א בסימן ע"ז דשנים (שהלוו) [שלון] ביחד אין להם אלא דין ערב כל אחד בעד חברו ולא נעשו ערבים קבלנים א"כ לא שייך דין ערב בהזיק לעלמא, ומש"ה סתמו בשו"ע סימן שצ"ו דזה שפשע הוא דחייב כיון דמיירי במזיק לאחרים לית ביה דין ערב וזה ברור:

9. רמב"ם הלכות חובל ומזיק ו:יד ומגיד משנה

חמשה שהניחו חמשה חבילות על הבהמה ולא מתה ובא זה האחרון והניח חבילתו עליה ומתה, אם היתה מהלכת באותן החבילות ומשהוסיף זה חבילתו עמדה ולא הלכה האחרון חייב, ואם מתחלה לא היתה מהלכת האחרון פטור, ואם אין ידוע כולן משלמין בשוה.

[יד] חמשה שהניחו חמש חבילות וכו'. זה כתב בפירוש מה שאמרו מרבה בחבילות בפ"ק דב"ק (דף י') וזו היא גירסתו והא איכא מרבה בחבילות היכי דמי אי דבלאו איהו הוה אזלי פשיטא פ"י דחייב אלא דבלא איהו נמי לא אזלא מאי קא עביד (פ"י) ופטור אבל רש"י ז"ל וגם בערוך פירשו מרבה בחבילות באש שהזיקה וגרסתם אי דבלאו איהו לא הוה אזלא פשיטא פ"י דחייב ואלא דבלאו איהו נמי אזלא מאי קא עביד פ"י ופטור ודברי הרב וגירסתו נכונה:

10. בבא מציעא פ. משנה השוכר את החמור לחרוש וגמרא עד "אמר רבי יוחנן" ורש"י ד"ה תרוייהו משלמים

משנה. השוכר את הפרה לחרוש בהר וחרש בבקעה, אם נשבר הקנקן - פטור. בבקעה וחרש בהר, אם נשבר הקנקן - חייב. לדוש בקטנית ודש בתבואה - פטור, לדוש בתבואה ודש בקטנית - חייב, מפני שהקטנית מחלקת.

גמרא. היכא דלא שני בה, מאן משלם? - אמר רב פפא: דנקיט פרשא משלם. רב שישא בריה דרב אידי אמר: דנקיט מנא משלם. והלכתא: דנקיט מנא משלם. ואי דוכתא דמחזקי גונדרי - תרוייהו משלמין.

תרוייהו משלמים - שהיה להם להזהר מאד, ובדבר מועט שעיוות אף המנהיג הוא נשבר, והוי דבר המוטל בספק.

11. תוס' בבא מציעא פ. ד"ה ואי

אי דוכתא דמחזקינן בגונדרי תרוייהו משלמי - פ"י בקונטרס משום דהוי ספק מי עשה ואין נראה דלא קי"ל (ב"ק ד' לה:) כסומכוס אלא כרבנן והמוציא מחבירו עליו הראיה ואי הוה ספק הוי שניהם פטורים אלא נ"ל דהכא שניהם פשעו כיון דמחזקא בגונדרי הוא נשבר מאד בקל והיה לכל אחד ליתן לב על חבירו כמו על עצמו ולהזהירו ואחרי שלא הזהירו גם הוא פשע.